

توصیه‌نامه اجرایی برای روز جهانی زبان‌های مادری (۲ اسفند ماه)

نکته قابل ذکر این است که باید مسؤلیت «آموزش زبان مادری» را نهادهای ملی بر عهده گیرند. چه دشمنان خارجی با جریان‌سازی‌های مشخص از خارج مرزهای کشور در پی مطالبه سازی «آموزش به زبان مادری» هستند که به کمرنگ شدن زبان فارسی که یکی از عناصر مهم هویتی ایرانیان است، می‌انجامد. به این منظور نهادهای فرهنگی و تصمیم‌ساز می‌بایستی تدابیری برای پرداختن به این امر تا قبل از امنیتی شدن این مسأله فرهنگی بیندیشند.

نخست آن‌که، اشاره به دال مرکزی «ایران» و «ایرانی» بودن این زبان‌ها از راهبردهای مهم در این امر باید باشد. و دو دیگر آن‌که، نباید هیچ گویش و لهجه‌ای را در این برنامه‌ها معیارسازی کرد و تمام زبان‌ها، گویش‌ها و لهجه‌ها می‌بایست در کنار هم قرار گیرند. در مورد زبان‌های مادری نباید سلبی برخورد کرد و نباید ایجابی بازی کرد به نحوی که هویت ملی را بالکل تضعیف کرد. سه دیگر آن‌که، نباید طوری به موضوع ایجابی پرداخت که احساس شود مسأله آشکارا در حال مصادره است و چهارم آن‌که، پرداخت ایجابی به موضوع نه منفعلانه و نه مصادره‌گرانه می‌بایستی مد نظر قرار گیرند. به عنوان نخستین گام‌ها، موارد زیر پیشنهاد می‌شوند:

۱. برگزاری همایش علمی با مشارکت نهادهای مربوط دانشگاهی و فرهنگی با موضوع «آموزش زبان مادری» در نظام آموزش و پرورش؛
۲. برگزاری جشنواره‌هایی با موضوع عناصر هویتی زبانی نواحی و اقوام ایرانی، همانند لالایی‌ها و آوازهای نواحی ایرانی؛
۳. فراخوان تولید و نشر آثار فرهنگی همچون کتاب، فیلم، فیلم کوتاه و انیمیشن با رویکرد تطبیقی بین ادبیات فارسی و ادبیات نواحی و اقلیم‌های ایرانی؛
۴. ایجاد شغل و کارآفرینی فرهنگی با محوریت آموزش زبان‌های مادری نواحی و اقلیم‌های ایرانی. برای مثال، ایجاد پلتفرم آموزش زبان، گویش، لهجه نواحی و اقلیم‌های ایرانی برای گردشگران خارجی و داخلی؛

۵. برنامه‌سازی در صدا و سیمای ملی و پایگاه‌های پخش اینترنتی فیلم و سریال با موضوع آشنایی با زبان، گویش، لهجه نواحی و اقلیم‌های ایرانی؛
۶. برگزاری نشست‌های علمی با همکاری انجمن‌های زبان‌شناسی، استادان زبان و ادبیات فارسی، انجمن‌های ترجمه و انجمن‌های ادبی در شهرها و مراکز استان‌ها و همچنین با همکاری پژوهشکده‌های علوم انسانی با این موضوعات: زبان مادری، نسبت آن با زبان ملی، وضعیت زبان‌های ایرانی، آسیب‌های معیارسازی زبان‌های مادری، ظرفیت‌های شناختی و فرهنگی زبان‌های مادری؛
۷. پخش و تحلیل فیلم‌های با موضوع زبان و زبان مادری و ملی در رسانه ملی و رسانه‌های استانی، مانند باشو غریبه کوچک و فیلم *Persian lessons*؛
۸. برگزاری نشست‌های تحلیلی در شبکه‌های استانی و ملی؛
۹. بررسی سیاست‌های جمهوری اسلامی درباره دوزبانگی و آموزش زبان با حضور منتقدان و نمایندگان آموزش و پرورش و وزارت علوم در برنامه‌های گفت‌وگومحور صدا و سیما با همکاری پژوهشکده مردم‌شناسی وزارت گردشگری؛
۱۰. راه‌اندازی جشنواره‌های فیلم، شعر، داستان، سرود، مشاعره، موسیقی برای زبان‌های محلی؛
۱۱. اجرای عملیات در شبکه‌های اجتماعی، به ویژه توئیتر، با انتشار محتواهای تولید شده با همکاری مؤسسه سراج؛
۱۲. تولید برنامه‌های کوتاه و چنددقیقه‌ای درباره اهمیت زبان فارسی و زبان‌های محلی و ربط و نسبت آن‌ها با هم؛
۱۳. انتشار گزارش برنامه‌های استعماری اندیشکده‌های غربی درباره ایران و زبان فارسی؛
۱۴. انتشار گزارش عملکرد برنامه‌ریزی‌های استعماری در حذف زبان‌ها در هند، پاکستان، امریکای لاتین و...؛
۱۵. معرفی زبان فارسی و تاریخچه و ظرفیت‌های آن به عنوان مؤلفه مهم قدرت نرم ایران؛
۱۶. برگزاری همایش‌های علمی با موضوعات مرتبط با زبان، زبان فارسی، زبان‌های ایرانی، قدرت، امنیت، هویت، جامعه‌سازی، تربیت و شناخت؛
۱۷. حمایت از بازی‌های محلی و بومی و زبان‌های محلی در برنامه‌ها و نرم‌افزارها و خدمت‌رسانی‌های دیجیتال؛

۱۸. معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری با اولویت مناطق محروم و چندزبانه و چندقومیتی وارد عمل شود و از شتاب‌دهنده‌ها و کسب و کارهای محلی و منطقه‌ای در حوزه فرهنگ و اقوام و زبان‌های قومی حمایت کند؛

۱۹. وزارت‌های علوم، ارشاد، ارتباطات و گردشگری با راه‌اندازی پژوهشکده‌های منطقه‌ای از پژوهش‌های قومی و محلی و زبان‌های قومی و مادری حمایت کنند و هر ساله رصد دقیق از زبان‌های اقوام و اوضاع آن‌ها بدهند؛

۲۰. از تأسیس رشته‌های جامعه‌شناسی زبان، سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی و آینده‌پژوهی زبان یا از پژوهش‌های این حوزه حمایت جدی شود؛

۲۱. آموزش و پرورش موظف شود به جای تلاش برای وارد کردن هشت زبان بیگانه جدید در مدارس، برای موضوع دوزبانگی در میان قومیت‌های ایرانی برنامه‌ریزی کند؛ همچنین پژوهش‌های میدانی و پیمایش‌های این حوزه را در اولویت قرار دهد تا آسیب‌های دوزبانگی مشخص و راه‌حل‌های آن‌ها تدبیر شود؛

۲۲. تمامی نهادها موظف شوند در برنامه‌ریزی‌های خود از انجمن‌های محلی و قومی کمک جدی بگیرند و از مرکزگرایی پرهیز کنند. مثلاً در تدوین برنامه درسی در آموزش و پرورش از گروه‌های آموزشی منطقه‌ای و انجمن‌های ادبی و زبانی قومی و انجمن علمی زبان‌شناسی استفاده شود؛

۲۳. از انجمن‌های علمی و مردمی منطقه‌ای و قومی حوزه زبان‌های ایرانی که تأکید بر هویت ایرانی زبان‌ها دارند، به جد حمایت شود و به ویژه برای تربیت ادبای دو یا چندزبانه برنامه‌ریزی شود؛

۲۴. صدا و سیما مراکز استان‌ها از ظرفیت انجمن‌ها و پژوهشکده‌ها در تولید برنامه‌های خاص در زمینه زبان‌ها و اقوام بهره‌برداری کنند. در ضمن با راه‌اندازی مسابقات و پویش‌های استانی و منطقه‌ای با همکاری نهادهای دیگر، مثلاً در زمینه ادبیات قومی و فارسی و سرودها و موسیقی و نمایش و فیلم، همزمان با تقویت ارتباط فرهنگی، قومی و ملی، نخبگان این عرصه‌ها را شناسایی و از آنان حمایت کنند.

دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی کشور